

فلسفه غیبت امام عصر (عج)

یک پژوهشگر حوزه مهدویت با استناد به روایات و آیات کلام الله به تحلیل و تفسیر چرایی غیبت امام زمان (عج) پرداخت.

یک پژوهشگر حوزه مهدویت با استناد به روایات و آیات کلام الله به تحلیل و تفسیر چرایی غیبت امام زمان (عج) پرداخت.

امام عصر (عج) اگرچه در تمامی ادیان و مکاتب، اعم از الهی و غیرالهی، در زمینه ظهور مصلح و منجی جهان کم و بیش مطالبی به چشم می خورد اما براساس دلیل های متقن و معیارهای درستی که وجود دارد این حقیقت به اثبات رسیده است که کامل ترین و قابل اعتمادترین اطلاعات در مورد شخصیت و ابعاد گوناگون زندگی موعود جهانی نظیر تولد، غیبت، ظهور، حکومت و... در مجموعه روایات اهل بیت(ع) ارائه شده است اما سؤالاتی نیز همواره قابل طرح بوده و نیاز به تحلیل و تفسیر دارد.

آنچه که در طول تاریخ عصر غیبت مطرح بوده و هست این است که چرا امام زمان(عج) غایب شد و ما با آن حضرت ارتباط نداریم؟ چه فرقی بین این عصر و عصرهای گذشته است؟ آیا وظیفه امام هدایت بشر نیست؟ اگر هست، پس چرا او را نمی بینیم؟ از این رو خبرنگار ایکننا از همدان گفت وگویی با حجت الاسلام مرتضی عباسی، پژوهشگر حوزه مهدویت در همدان در باب تحلیل و تفسیر چرایی غیبت امام زمان(عج) داشته است که مشروح آن را در زیر می خوانید:

ایکننا _ جایگاه امام زمان(عج) در قرآن و کلام معصومین چیست؟

غلبه اسلام بر سایر ادیان& در متون اسلامی اعم از قرآن کریم و حدیث اشاره های متعددی بر این مسئله شده است که در آخرالزمان، دین اسلام بر تمام ادیان غلبه کرده و عدل و داد و حکومت الهی و توحیدی سرتاسر گیتی را فرا خواهد گرفت. خداوند در آیه ۲۲ سوره توبه می فرماید: «هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَالْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَ لَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ» اوست خدایی که رسول خود را با دین حقّ به هدایت خلق فرستاد تا بر همه ادیان عالم تسلط و برتری دهد ...»

استدلال به این آیه در صورتی تمام می شود که ضمیر «لیظهره» را به دین حق برگردانیم نه «رسول» و صحیح هم همین است&. همچنین در زمینه تغییر مصالح به تغییر حالات& شیخ مفید می فرماید: «مصالح بندگان با اختلاف حالات آن&ها تغییر می کند، انسانی که حکیم است تدبیر و تربیت اولاد و دوستان و اهل و خدمت&کاران و ... خود را به عهده گرفته و آن&ها را معرفت و آداب آموخته و وادار بر اعمال حسنه می کند تا در میان مردم عزیز شده و مستحق مدح و ثنا و تعظیم گردند. هم&چنین چگونگی تجارت صحیح را به آن&ها می آموزد و ...»

حال اگر آنان به دستورها و اهداف تربیتی او عمل کردند آن شخص حکیم&هدایت&هایش را ادامه داده و راه صحیح را برای آنان هموار می&کند. ولی اگر از دستورات سرپیچی کرده و تحت تربیت او قرار نگرفته و راه سفاهت و ظلم و لهو و لعب را پیشه کردند، در این هنگام آن شخص حکیم مصلحت را در قطع موقتی رحمت از آن&ها می بیند تا به خود آمده و قدر نعمت را بدانند، و این عمل هیچ&گونه تناقض و تضادی با اغراض و تدبیرهای انسان حکیم و عاقل ندارد.

علاوه بر این بی شک هر کار اجتماعی کوچک یا بزرگ احتیاج به آماده شدن ظرفیت&های مناسب دارد تا چه رسد به اینکه آن امر اجتماعی انقلاب جهانی و فراگیر در تمام زمینه&ها اعم از عقایدی، سیاسی، اخلاقی و اقتصادی باشد. به عبارت دیگر انقلابی که در طول تاریخ نمی توان برای آن نمونه&ای یافت.

واضح است که چنین قیامی نیاز به آمادگی و استعداد در میان مردم دارد که از آن جمله پیشرفت بشر از حیث ظرفیت دینی و اسلامی، ولو در طبقه خاصی از آن&ها و همچنین پیشرفت بشر در تکنولوژی برای بسط و گسترش حکومت در سطح عالم نیاز است.

بی تردید دین غالب در عصر ظهور، احتیاج به رهبر و امامی غالب دارد که دارای شرایطی باشد آن هم اینکه عالم به جمیع قوانینی باشد که بشر به آن&ها محتاج است، قدرت خارق العاده داشته باشد و همچنین از گناه و اشتباه و گمراهی به دور باشد.

ایکننا _ آیا به وجود امام دوازدهم از طریق روایات می توان استناد کرد؟

پیامبر اکرم(ص) بنا بر روایاتی که از طریق شیعه و سنی رسیده امامان و خلفای بعد از خود را تا روز قیامت دوازده نفر معرفی کرده

است، بخاری به سندش از جابر بن سمره نقل کرده که من از پیامبر(ص) شنیدم که فرمود «بعد از من دوازده امیر خواهد بود». بنابراین ضرورت وجود حجت در روی زمین از مجموعه روایات و ادله عقلی استفاده می شود که بقای امام معصوم و حجت خدا در روی زمین تا روز قیامت از امور ضروری است. مانند حدیث ثقلین یکی از اسباب گوشه‌‏ نشین شدن انبیا و رسل، خوف از قتل به جهت حفظ جان و به امید نشر شرایعشان بوده است، خداوند متعال از زبان حضرت موسی(ع) می فرماید: «فَقَرَرْتُ مِنْكُمْ لَمَّا خِفْتُكُمْ» پس از میان شما گریختم، هنگامی که از شما ترسیدم.

خداوند متعال از زبان شخصی از بنی اسرائیل خطاب به حضرت موسی(ع) می فرماید: «گفت: ای موسی رجال دربار فرعون در کارت مشورت می کنند تا تو را به قتل رسانند.» بنابراین خوف یکی از اسبابی بود که موسی بن عمران را مجبور به فرار از مصر کرد و او را به سوی شعیب رسانید.

امام مهدی منتظر(عج) نیز با نبود اسباب عادی برای نصرت و یاریش، و قوت و قدرت دشمنانش خوف حبس بلکه قتل و به دار آویختن برای او بوده است، بنابراین از ابتدا برایش چاره‌‏ ای جز اعتزال و غیبت نبود تا این‏ که امر خدا صادر شود و ظهور او مقدر گردد.

از همین‏ رو در روایتی که صدوق به سندش از امام صادق(ع) نقل کرده آمده است «برای قائم غیبتی است قبل از قیامتش. زاراه می گوید: به حضرتش عرض کردم: به چه جهت؟ فرمود: زیرا او به جهت قتل بر خود می ترسد». ایکنای طبق روایات نحوه برخورد امام زمان(عج) با حاکمان عصر چگونه خواهد بود؟

یکی از اسباب و عوامل غیبت امام زمان(عج) که در روایات به آن اشاره شده، بیعت نکردن آن حضرت با حاکمان عصر خود است. شیخ صدوق در کمال الدین به سندش از امام صادق(ع) نقل می کند که فرمود «قائم(عج) قیام خواهد کرد، در حالی که بیعت کسی بر گردن او نخواهد بود.» و نیز به سندش از امام علی بن موسی الرضا(ع) نقل می کند که فرمود «گویا حال شیعه را هنگام فقدان و غیبت فرزند چهارم خود می بینم؛ یعنی غیبت امام مهدی(عج) که چگونه مردم به دنبال او رفته و او را طلب می کنند، ولی او را نمی یابند. آن‏ گاه حسن بن فضال به آن حضرت عرض کرد: ای فرزند رسول خدا! جهنت چیست؟ حضرت فرمود: تا این که هنگامی که قیام به شمشیر می کند، برای کسی بر گردن او بیعتی نباشد». ایکنای آیا در نبود ظاهری امام زمان(عج) می توان از هدایت ایشان بهره مند شد؟

هدایت بر چهار نوع است؛ هدایت فطری، خداوند متعال می فرماید: «پس تو ای رسول [با همه پیروانت‏] مستقیم رو به جانب آیین پاک اسلام آور و پیوسته از طریق دین خدا که فطرت خلق را بر آن آفریده است پیروی کن که در خلقت خدا هیچ تغییری نباید داد. و این است آیین استوار حق و لکن اکثر مردم از حقیقت آن آگاه نیستند.»

هدایت تشریحی؛ این نوع هدایت به معنای راهنمایی کردن که متفرع بر حضور امام در میان جامعه است. خداوند در آیه ۲۱۳ سوره بقره می فرماید: «قَبَعَتَ اللَّهُ النَّبِيَّ مَبَشِّرِينَ وَ مُنْذِرِينَ» پس خداوند رسولان را فرستاد که نیکان را مژده دهند و بدان را بترسانند.»

هدایت تکوینی؛ که همان تصرف و تدبیر در نظام آفرینش است. خداوند می فرماید «آن کس که به علم کتاب الهی دانا بود [آصف بن برخیا یا خضر یا سلیمان‏] گفت: من پیش از آن که چشم برهم زنی تخت او را به اینجا می آورم [و همان دم حاضر کرد]. چون سلیمان سریر را نزد خود مشاهده کرد؛ گفت: این توانایی از فضل خدای من است ...»

هدایت باطنی (ایصال به مطلوب)؛ که بخشی از ولایت تکوینی است. این نوع هدایت متفرع بر وجود امام زمان(عج) است نه حضور او. خداوند متعال به این نوع هدایت اشاره دارد آنجا که می فرماید: «آنان انبیاء را پیشوای مردم قرار دادیم تا خلق را به امر ما هدایت کنند.»

ایکنای